

บทที่ 6

สิทธิและความรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับการโอนวัตถุ
ที่เอาประกันภัย และการโอนกรมธรรม์ประกันภัย

6.1 การโอนวัตถุที่เอาประกันภัย

สัญญาประกันภัยเป็นนิติกรรม 2 ฝ่าย ซึ่งทั้งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ย่อมมีทั้งสิทธิและความรับผิดชอบต่อกัน แต่โดยที่สิทธิตามสัญญาประกันภัย เป็นบุคคลสิทธิ ถ้าพิจารณากันตามหลักกฎหมายทั่วไป เมื่อมีการโอนตัวทรัพย์สินเป็น วัตถุที่เอาประกันภัยไปยังบุคคลที่สาม สิทธิตามสัญญาประกันภัยย่อมไม่โอนไปด้วย จะเห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ หากมีการโอนตัวทรัพย์สินไปเป็นบุคคลที่สาม ก็ต้องถือว่า ผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยอีกต่อไป แม้จะเกิดวินาศภัย ขึ้นในภายหลัง ผู้เอาประกันภัยก็ไม่มีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพราะถือว่า ผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความเสียหายใด ๆ เสียแล้ว ดังนั้น ก็จะได้เห็นว่า ผู้รับประกันภัยอยู่ในฐานะที่ใดเปรียบ ด้วยเหตุนี้เอง จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นข้อยกเว้นไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับโอนได้รับประโยชน์ในฐานะที่เป็นผู้รับ โอนวัตถุที่เอาประกันภัย บทบัญญัติดังกล่าวมีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 875 ซึ่งมีใจความว่า "ถ้าวัตถุอันได้เอาประกันภัยไว้นั้น เปลี่ยนมือไป จากผู้เอาประกันภัยโดยพินัยกรรมก็ดี หรือโดยบทบัญญัติกฎหมายก็ดี ท่านว่าสิทธิอันมี อยู่ในสัญญาประกันภัยก็ยอมโอนตามไปด้วย

ถ้าในสัญญามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อผู้เอาประกันภัยโอนวัตถุที่เอาประกันภัย และบอกกล่าวการโอนไปยังผู้รับประกันภัยไซ้ ท่านว่าสิทธิอันมีอยู่ในสัญญาประกันภัยนั้นยอมโอนตามไปด้วย อนึ่ง ถ้าในการโอนเช่นนี้ช่องแห่งภัยเปลี่ยนแปลงไป หรือเพิ่มขึ้นหนักไซ้ ท่านว่าสัญญาประกันภัยนั้นกลายเป็นโมฆะ"

บทบัญญัติในมาตรานี้ พอจะแยกพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ

- (1) กรณีที่วัตถุอันได้เอาประกันภัยเปลี่ยนมือไปจากผู้เอาประกันภัยโดย
 พินัยกรรม หรือ โดยบทบัญญัติของกฎหมายประการหนึ่ง และ
- (2) กรณีที่ผู้เอาประกันภัยโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไว้โดยทางนิติกรรม
 อีกประการหนึ่ง

ในกรณีตาม (1) การโอนโดยพินัยกรรมย่อมเข้าใจได้ง่าย ซึ่งหมายความว่า ผู้เอาประกันภัยได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินซึ่งได้ทำสัญญาประกันภัยไว้ให้
 แก่ผู้ใด บุคคลผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมก็ย่อมเข้ารับสิทธิตามสัญญาประกันภัยของผู้ทำ
 พินัยกรรมมาทุกประการ ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้รับประกันภัยนั้น สิทธิและความรับผิดชอบ
 ตามสัญญาประกันภัยย่อมไม่เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด หลักกฎหมายในเรื่องนี้ ใช้
 ตลอดไปจนถึงการ โอนวัตถุที่เอาประกันภัยโดยบทบัญญัติของกฎหมายด้วย เช่น วัตถุ
 ที่เอาประกันภัยตกมาเป็นของบุคคลที่สามเนื่องจากครอบครองทรัพย์สิน หรือมีกฎหมาย
 พิเศษโอนกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สิน (วัตถุอันได้เอาประกันภัย) ให้แก่บุคคลที่สามเป็นต้น

ส่วนกรณีตาม (2) ก็เช่นเดียวกัน คือ เมื่อมีการโอนวัตถุที่เอาประกันภัย
 ไป สิทธิตามสัญญาประกันภัยย่อมโอนไปยังผู้รับโอนทรัพย์สิน เพียงแต่สิทธิเช่นว่านี้
 จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีการบอกกล่าวการโอนไปยังผู้รับประกันภัย ตามตัวบทไม
 ได้ระบุแน่ชัดลงไปว่า การบอกกล่าวการโอนนี้เป็นหน้าที่ของใคร ในระหว่างผู้เอา
 ประกันภัยกับผู้รับโอน แต่เมื่อพิจารณาเหตุผลตามเจตนารมณ์แล้ว ย่อมเป็นที่เข้าใจได้
 ว่า หน้าที่นี้เป็นของผู้เอาประกันภัย⁽¹⁾ อนึ่ง วิธีการบอกกล่าวนั้น ย่อมทำได้ทั้ง
 ทางวาจาหรือเป็นหนังสือ ตามแต่ผู้เอาประกันภัยจะเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ เพราะไม่มี
 บทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง

(1) จิตติ ติงคำภีร์, คำสอนชั้นปริญญาตรีกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย
ประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แสงสุทธการพิมพ์, 2516), หน้า

อย่างไรก็ดี กรณีตาม (2) นี้มีลักษณะพิเศษกว่ากรณีตาม (1) อยู่สองประการ ในประการแรก กฎหมายเปิดโอกาสให้คู่สัญญากำหนดไว้ในสัญญาประกันภัยเป็นอย่างอื่นได้ เช่น กำหนดไว้ในสัญญาประกันภัยว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยโอนวัตถุที่เอาประกันภัยให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด สัญญาประกันภัยย่อมเป็นอันระงับ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ย่อมเป็นไปตามข้อสัญญา ผู้รับโอนไม่มีสิทธิในสัญญาประกันภัยเลยแม้แต่น้อย ข้อแตกต่างประการที่สองก็คือ ในกรณีโอนวัตถุที่เอาประกันภัยโดยทางนิติกรรม เป็นเหตุให้ช่องแห่งภัยเปลี่ยนแปลงไป หรือเพิ่มหนักขึ้น สัญญาประกันภัยจะตกเป็นโมฆะไปในทันที เหตุผลในเรื่องนี้ที่ทำความเข้าใจได้ไม่ยาก เพราะถ้าไม่เป็นโมฆะ ก็ย่อมทำให้ผู้รับประกันภัยเสียประโยชน์ไปจากเดิมเป็นอันมาก เพราะภัยที่ตนจะต้องรับเสี่ยงมีเพิ่มขึ้นจากเดิม หรือแม้แต่ชนิดของภัยที่จะต้องเสี่ยงมีเท่าเดิม แต่ก็ปรากฏว่า degree หรือระดับความร้ายแรงของภัยนั้น มีสูงกว่าในตอนแรกที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาประกันภัยกัน ในตัวบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า "substantially altered or increased" ฉะนั้น หากการโอนวัตถุที่เอาประกันภัย ทำให้การเสี่ยงภัยเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย หรือเพิ่มขึ้นไม่มาก สัญญาประกันภัยก็ยังคงใช้บังคับต่อไปคือ ไม่เป็นโมฆะ คุณพินิจที่จะพิจารณาว่าแค่ไหนเพียงใดจึงถือว่าช่องแห่งภัยเปลี่ยนแปลงไปมากหรือเพิ่มขึ้นมาก ก็เห็นจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง เป็นเรื่อง ๆ ไป จะวางกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างแน่ชัดเห็นจะไม่ได้ สมมติผู้เอาประกันภัยได้ทำประกันภัยบ้านไว้หลังหนึ่ง โดยระบุว่าเป็นที่อยู่อาศัย หากต่อมาปรากฏว่าผู้รับโอนดัดแปลงทำเป็นร้านค้าน้ำมันเชื้อเพลิง (2) เช่นนี้ย่อมเข้าเกณฑ์ที่จะถือว่าช่องแห่งภัยได้เพิ่มหนักขึ้นกว่าเดิม สัญญาจะตกเป็นโมฆะ

อนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 875 ระบุแต่เพียงว่า สิทธิอันมีอยู่ตามสัญญาประกันภัยโอนไป ไม่ได้ระบุให้โอนหน้าที่ไปด้วย ฉะนั้น หน้าที่

(2) เรื่องเดียวกัน, หน้า 119

ของผู้เอาประกันภัย (ผู้โอน) หากยังไม่ได้ปฏิบัติให้ครบถ้วนถูกต้อง ก็ต้องดำเนินการต่อไป หากตกอยู่แก่ผู้รับโอนไม่ เช่น ผู้เอาประกันภัยค่างชำระเบี้ยประกันภัยอยู่เท่าใด ก็ต้องจัดการให้เรียบร้อย ผู้รับโอนไม่จำต้องชำระแทน เว้นแต่จะชำระให้เองโดยสมัครใจโดยฐานเป็นคนภายนอก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 312 ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง (3) เหตุผลที่ผู้รับโอนไม่รับหน้าที่ หรือความรับผิดไปด้วยก็เพราะเหตุว่า แม้ขอเท็จจริงจะปรากฏว่าผู้รับโอนได้ตัวทรัพย์สินมา แต่จะถือว่าผู้รับโอนเป็นคู่สัญญาประกันภัยด้วยไม่ได้ เพราะผู้รับโอนกับผู้รับประกันภัยมิได้มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กันมาก่อน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้รับโอนตามนัยนี้มีฐานะคล้าย ๆ กับผู้รับประโยชน์ แต่ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว เพราะผู้รับประโยชน์เป็นผู้ที่จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนมาแต่ต้นในขณะที่เกิดสัญญาประกันภัย และจะต้องมีการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยกันแล้วเท่านั้น

มีข้อควรสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือว่า บทบัญญัติในวรรคสองของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 875 มิใช่บทที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะเปิดช่องให้คู่สัญญาตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ และเมื่อแปลกฎหมายในทางตรงกันข้ามแล้ว ก็จะต้องถือว่าความในวรรคแรกเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้วยเหตุนี้ แม้จะทำสัญญากันไว้ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยตาย ให้ถือว่าสัญญาเป็นอันระงับไป สัญญานั้นก็ใช้ไม่ได้ (4)

(3) เรื่องเดียวกัน, หน้า 120

(4) หลวงธรรมานุวัติก, คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บัญชีเดินสัปดาห์, ตัวเงิน, ประกันภัย, (พระนคร ร้านกาญจนพิมพ์ดีด, 2477),

สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้น มีกฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไว้เช่นเดียวกัน คือ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งมีใจความว่า "ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไป ให้ถือว่าผู้เอาประกันภัยได้โอนสิทธิตามสัญญาประกันภัยไปยังผู้รับโอนด้วยในเวลาเดียวกัน

ในกรณีตามวรรคก่อน สัญญาประกันภัยจะไม่มีผลผูกพันอีกต่อไป ถ้าปรากฏว่าการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นเป็นเหตุทำให้ภัยที่รับเสี่ยงได้เปลี่ยนแปลงไปหรือเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก" (5)

จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายของไทยกับประเทศญี่ปุ่นในเรื่องนี้ เกือบจะเหมือนกันเกือบทุกประการ ส่วนที่ต่างกันก็แต่เพียงว่า ถ้าภัยที่รับเสี่ยงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มขึ้นมาก ของไทยสัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะทันที คือ ทำให้สัญญาไม่มีผลมาแต่เริ่มแรก ส่วนของประเทศญี่ปุ่นเพียงแต่บัญญัติว่า ให้สัญญาประกันภัยไม่มีผลผูกพันอีกต่อไปเท่านั้น ฉะนั้น สิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญาซึ่งมีอยู่ต่อกันก่อนหน้านั้นอย่างไร ก็คงต้องปฏิบัติต่อกันจนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย

สำหรับประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ หลักกฎหมายในเรื่องการโอนวัตถุที่ประกันก็มีบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้รับโอนได้สิทธิตามสัญญาประกันภัยไปได้เพียงเฉพาะกรณีการโอนทรัพย์สินโดยพินัยกรรม หรือโดยทางรับมรดกเท่านั้น ผู้รับโอนทรัพย์สินโดยทางนิติกรรมไม่อาจได้รับประโยชน์จากสัญญาประกันภัย ตัวอย่างกฎหมายที่กล่าวถึงเรื่องนี้โดยตรงได้แก่มาตรา 22 ของรัฐบัญญัติฉบับที่ 2427 (6) ว่าด้วยการประกันภัย ซึ่งมีใจความว่า "แม้ส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยได้เปลี่ยนมือไปจากผู้เอาประกันภัยโดยพินัยกรรมก็ดี หรือโดยการรับมรดกโดยธรรมก็

(5) ประมวลกฎหมายพาณิชย์ญี่ปุ่น มาตรา 404

(6) CBSI Editorial Staff. The Insurance Act (Act No. 2427, as amended) (Manila : Central Book Supply, Inc., 1973), p. 6

ดี ไม่เป็นเหตุให้สัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะ ในกรณีเช่นนี้ สิทธิตามสัญญาประกันภัย ย่อมโอนไปยังผู้รับโอน ซึ่งส่วนใดเสียในวัตถุที่เอาประกันภัยตกอยู่แก่ตน"

ข้อที่น่าสังเกตรวมก็คือ ตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ คู่สัญญา จะทำสัญญาโดยกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ ถ้ามี การละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนนี้ สัญญาประกันภัยน่าจะไม่มีผลบังคับอีกต่อไป ด้วยเหตุผลที่ว่า กิจการประกันภัยเป็นกิจการค้า อันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัยของประชาชน ทำให้เขาเกณฑ์ที่จะถือได้ว่า วัตถุประสงค์ประสงค์ในการเข้าทำสัญญา ของคู่กรณี เป็นการต้องห้ามชัดเจนโดยกฎหมาย

เมื่อได้พิจารณาหัตถ์บทกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์และของ ไทยดูแล้ว ก็จะได้เห็นได้ทันทีว่า กฎหมายไทยให้ความคุ้มครองแก่ผู้รับโอนทรัพย์สิน เป็นวัตถุที่เอาประกันภัยดีกว่า นับว่าเป็นมาตรการอันหนึ่งที่ป้องกันมิให้ผู้รับประกัน ภัยเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์จนเกินไปเป็นอย่างดี

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (transfer of the subject of insurance) ไม่มีหลักกฎหมายที่กล่าวถึงการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไว้โดยตรง แต่ มีระบุดังการโอนสิทธิตามสัญญาประกันภัย (assignment) ซึ่งในทางกฎหมายหมายถึง "การโอนสิทธิตามกฎหมาย หรือส่วนใดเสียในกรรมกรรมประกันภัยไปยังบุคคลอื่น ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปจะเกิดขึ้นในกรณีการขายทรัพย์สิน" (7) โดยปกติผู้เอาประกันภัย จะโอนสิทธิตามสัญญาประกันภัยได้เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับข้อตกลงในขณะเข้าทำสัญญา ประกันภัย ในทางปฏิบัติ สัญญาประกันภัยส่วนมากจะมีข้อสัญญาที่ระบุดังการ โอน สิทธิไว้ด้วย ในบางสัญญาผู้เอาประกันภัยจะโอนสิทธิได้ จะต้องได้รับความยินยอม เป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยก่อน ในขณะที่ในบางสัญญาผู้เอาประกันภัยอาจบอก

(7) Robert I. Mehr, and Emerson Cammack Principles of Insurance (Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1961), p. 728

กล่าวการโอนให้ผู้รับประกันภัยทราบก็เพียงพอแล้ว ในบางกรณีก็กำหนดข้อห้ามการโอนไว้โดยเด็ดขาด โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า การโอนสิทธิเช่นว่านี้โดยเสรีมีเป็นส่วนน้อย

ในกรณีธรรมประกันอัคคีภัยฉบับมาตรฐานมักจะระบุว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องการจะโอนสิทธิตามสัญญา ผู้เอาประกันภัยจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้รับประกันภัยก่อน มิฉะนั้นการโอนสิทธิดังกล่าวไม่มีผลบังคับ กล่าวโดยสรุป หลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาให้เสรีภาพแก่คู่สัญญาที่จะกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดเกี่ยวกับการโอนสิทธิตามสัญญาประกันภัยอย่างใดก็ได้ กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับโดยตรงก็เฉพาะในกรณีที่ในสัญญาประกันภัยมิได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องการโอนสิทธิของผู้เอาประกันภัยไว้ ซึ่งเมื่อไม่มีข้อตกลงกันไว้เป็นพิเศษในสัญญาประกันภัย กฎหมายบัญญัติว่าการโอนจะมีผลบังคับได้ต่อเมื่อ ผู้รับประกันภัยได้ทำคำยินยอมให้โอนไว้เป็นหนังสือ⁽⁸⁾ เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้ทำนองนี้ ก็เนื่องจากสมมติฐานที่ว่า ธรรมเนียมประกันวินาศภัยนั้นมีไว้สำหรับคุ้มครองตัวผู้เอาประกันภัย เพื่อความสูญเสียหรือความเสียหายในทรัพย์สินของเขา อันเกิดจากภัยที่รับประกันเท่านั้น เจตนารมณ์ของการประกันภัยอยู่ที่การทดแทนความเสียหาย (Contract of indemnity) ความสำคัญมิได้อยู่ที่ตัวทรัพย์สิน คือ มิได้รับประกันตัวทรัพย์สินนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการขายวัตถุที่เอาประกันภัยไปยังบุคคลอื่น สิทธิในสัญญาประกันภัยยอมไม่โอนไปยังผู้รับโอนทรัพย์สิน เว้นแต่จะได้มีการตกลงไว้ล่วงหน้าในสัญญาว่า ผู้เอาประกันภัยอาจโอนสิทธิในสัญญาประกันภัยได้ ก็ยอมเป็นไปตามนั้น

ในประเทศอังกฤษก็มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไว้เช่นเดียวกัน โดยยึดหลักว่าผู้เอาประกันภัยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ตลอดอายุสัญญาประกันภัย เขาอาจจะโอนวัตถุที่เอาประกันภัย

(8) *ibid.*, p. 255

ไปยังผู้อื่นได้เสมอในเมื่อเขาต้องการ นอกจากผู้เอาประกันภัยจะโอนวัตถุที่เอาประกันภัยไปยังผู้อื่นโดยทางนิติกรรมได้แล้ว ในบางกรณีการโอนวัตถุที่เอาประกันภัยอาจเป็นไปได้โดยบทบัญญัติของกฎหมาย (9)

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขายวัตถุที่เอาประกันภัยให้แก่บุคคลอื่น และการซื้อขายนั้นเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาด ซึ่งผู้เอาประกันภัยได้รับค่าใช้ราคาเรียบร้อยแล้ว เช่นนี้ ย่อมเห็นได้ชัดว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนี้อีกต่อไป ฉะนั้น เมื่อเกิดภัยขึ้น ผู้เอาประกันภัย (ผู้โอน) ย่อมไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยได้ เพราะถือว่าผู้เอาประกันภัยไม่ได้รับความเสียหายแต่อย่างหนึ่งอย่างใดอีกต่อไป ในทางกลับกัน แม้จะเป็นการซื้อขายที่เด็ดขาดแล้ว แต่ถ้าผู้ขายยังมีได้รับเงินค่าของ สัญญาประกันภัยที่มีอยู่เดิมย่อมมีผลใช้บังคับต่อไป ในกรณีเช่นนี้ จะกล่าวว่าผู้โอนหมดส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยแล้วไม่ได้ เพราะผู้รับโอนยังมีหน้าที่ต้องชำระราคาของให้แก่ผู้เอาประกันภัย แม้จะเป็นการแจ้งชัดว่าผู้โอนขาดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้ว ก็ไม่ทำให้สิทธิของผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยต้องถูกกระทบกระเทือน (10) เพื่อให้เข้าใจง่ายขอยกตัวอย่างประกอบดังนี้ ก. ทำสัญญาขายบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งทำประกันภัยไว้แล้วให้ ข. ต่อมาเกิดเพลิงไหม้บ้านหลังนี้ แต่ในขณะที่เกิดภัย ข. ยังไม่ได้ชำระราคาบ้านให้ ก. ในกรณีเช่นนี้ ตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ข. ย่อมไม่มีสิทธิใด ๆ ในเงินค่าสินไหมทดแทน ซึ่ง ก. ได้รับมาจากบริษัทผู้รับประกันภัย (11)

(9) A.W. Baker Welford, and W.W. Otter-Barry, The Law relating to Fire Insurance (London : Butterworth & Co., 1921), p. 219.

(10) *Ibid.*, p. 221

(11) Sidney Preston, and Raoul P. Colinvaux, The Law of Insurance (London : Sweet & Maxwell, Limited, 1950), p. 190

6.2 การโอนกรมธรรม์ประกันภัย

การโอนกรมธรรม์ประกันภัยที่จะกล่าวต่อไปนี้ แตกต่างกับการโอนวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 875 ซึ่งได้อธิบายมาแล้ว การโอนกรมธรรม์ประกันภัยหมายถึงการเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัยคนเดิมมาเป็นผู้รับประกันภัยคนใหม่ ในความหมายที่ว่าผู้รับประกันภัยคนใหม่จะเข้ารับช่วงความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยที่มีอยู่เดิม

จากข้อพิจารณาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การโอนกรมธรรม์ประกันภัยนี้แตกต่างกับการประกันภัยต่อ (reinsurance) เพราะการประกันภัยต่อหมายถึงการที่ผู้รับประกันภัยไปทำสัญญาประกันภัยอีกสัญญาหนึ่ง ในฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยกับบุคคลที่สาม เพื่อให้มีผลคุ้มครองการชดใช้ค่าเสียหาย หรือความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยที่มีต่อผู้เอาประกันภัยคนเดิม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บริษัท ก. รับประกันวินาศภัยโรงงานของ ข. ไว้ โดยมีทุนประกัน (จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย) เป็นเงิน 100 ล้านบาท แต่บริษัท ก. พิจารณาเกรงว่าจะรับภาระไม่ไหว บริษัท ก. จึงเอาความเสียหายที่มีอยู่ไปประกันไว้กับอีกบริษัทหนึ่ง คือ บริษัท ค. สมมติว่าเกิดเพลิงไหม้โรงงานของ ข. ทั้งหมด บริษัท ก. ก็อาจจะรับผิดชอบเพียงนิดเดียว เพราะได้เฉลี่ยความผิดไปยังผู้รับประกันภัยต่อแล้ว

ส่วนการโอนกรมธรรม์ประกันภัย เป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยคนเดิมต้องการที่จะระงับความรับผิดชอบตามสัญญาไปโดยสิ้นเชิง คือ ให้ผู้รับประกันภัยรายใหม่รับโอนความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยไปทั้งหมด โดยนัยนี้ ผู้รับประกันภัยคนเดิมน้อมกลายเป็นบุคคลนอกสัญญาไปทีเดียว ไม่ว่าจะ เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่มีอยู่แต่เดิม จะรับไปโดยสิ้นเชิง

อย่างไรก็ดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภัย มิได้มีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษที่กล่าวถึงการโอนกรมธรรม์ประกันภัย ทั้งนี้ ก็อาจจะเป็นเพราะเหตุผลที่ว่า สิทธิตามสัญญาประกันภัยเป็นบุคคลสิทธิ คู่สัญญาแต่ละฝ่าย

ยอมต่ออาศัยความเชื่อสัตย์และการไว้วางใจกันเป็นพิเศษ ฉะนั้น ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คงเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติถึงการ โอนกรรมกรรมไว้ โดยเฉพาะ กรณีเช่นนี้จะนำบทบัญญัติว่าด้วยการแปลงหนี้ใหม่ มาตรา 350 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้ เพราะการเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัย เป็นการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ (ซึ่งมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย) และการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ เพราะฉะนั้น จึงเป็นการแปลงหนี้ใหม่ ด้วยเหตุนี้เองการ โอนกรรมธรรมจึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย และจากตัวผู้รับประกันภัยคนเดิมด้วย เพราะถ้าไม่ถามความสมัครใจผู้รับประกันภัยคนเดิมแล้ว ก็นับว่าเป็นการกระทำโดยขึ้นใจลูกหนี้คนเดิม เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 350 นี้โดยชัดแจ้ง

อนึ่ง ในคราวที่รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยต่อสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่สภานิติบัญญัติเมื่อปี พ.ศ. 2507 นั้น ก็ปรากฏว่าในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ระบุถึงการ โอนกรรมธรรมประกันวินาศภัยไว้ด้วยในมาตรา 56 ซึ่งมีใจความว่า "ห้ามมิให้บริษัทโอนการประกันวินาศภัยประเภทใด ๆ เว้นแต่จะโอนกรรมธรรมประกันวินาศภัยให้แก่บริษัทอื่นโดยได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เอาประกันวินาศภัย และได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน" แต่ในที่สุดถูกคณะกรรมการของสภาตัดออก เพราะมีผู้อภิปรายคัดค้านว่า

"ตามกฎหมายลักษณะสัญญานั้น เมื่อคู่สัญญาได้เข้าทำสัญญาแล้วต่างเกิดสิทธิ เกิดหน้าที่ และเกิดหนี้ต่อกัน เป็นการผูกพันระหว่างคู่สัญญา... อยู่ดี ๆ เอากรรมธรรมไปโอนให้ใคร ก็ไหน ผู้เอาประกันเขาไม่ยอมด้วย แลวก่อนไม่ได้อยู่วันยังค่ำตามกฎหมายทั่วไป ความจริงไม่ต้องเขียน" (12)

(12) คำอภิปรายของหลวงประกอบนิติสาร เล่ม 7 ครั้งที่ 179 หน้า 925 รายงานการประชุมสภาาร่างรัฐธรรมนูญ (ทำหน้าที่นิติบัญญัติ) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2507, (พระนคร : โรงพิมพ์การค้าสนากรรมการค้าสนา ถนนบำรุงเมือง)

ในกฎหมายต่างประเทศปรากฏว่า ประมวลกฎหมายพาณิชย์ญี่ปุ่นในบาง
ส่วนได้บัญญัติถึงการ โอนกรรมธรรม์ประกันภัย หรือการเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัยไว้ใน
มาตรา 389

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย